

ВИКЛАДАЧ “ОНЛАЙН” – НОВИЙ ВИД ПРОФЕСІЇ

І.С.Полюк

*доцент, завідувач кафедри ТПП французької мови
Національного технічного університету України
“Київський політехнічний інститут”*

У статті йдеться про зміни професійної парадигми у результаті зміни умов та методів навчання, що спричинені постійним розвитком комунікаційних та інформаційних технологій та вдосконаленням методів дистанційного навчання.

Ключові слова: розвиток комунікаційних та інформаційних технологій, дистанційне навчання, зміна професійної парадигми.

Постійний розвиток комунікаційних та інформаційних технологій, який розпочався ще у період, коли ці технології не мали такого значення, як сьогодні і поява нових можливостей дистанційного навчання прискорюють зміну ролі викладача у процесі навчання.

Існує багато причин, які змушують звертатись до інших видів відносин між викладачем та учнем: неоднорідність слухацької аудиторії, її цілей та потреб, різноманітність методологічних рекомендацій з комунікативним підходом, який ставить на перше місце самостійність у навчанні та навіть самі вимоги навчання (у машині, у літаку, під час подорожі або відпустки і т.і.).

В цьому випадку викладачі підходять більш винахідливо та уважно до розробки програм, до питання ритмічності навчання та методів оцінювання знань.

Роль викладача, як “гіда” для учня в його просуванні до отримання знань, як організатора постійного зв’язку з учнем і партнера в реалізації його індивідуальних планів стає все більш різноманітною. Таким чином, поява та розвиток інформаційних і комунікативних технологій має особливе значення. Враховуючи їх логіку концепції (програмне навчання), перед викладачем постають інші завдання, відмінні від тих, що покладаються на нього зазвичай.

Система навчання “онлайн” містить розроблений і впроваджений у програму курс навчання зі всіма видами діяльності, інтегрованими у структури системи. Таким чином, викладач не є вже тільки джерелом розповсюдження знань, але виступає гарантом отримання цих знань, тобто виступає у ролі стратегічного партнера на шляху до навчання.

Закономірно також інтегрувати навчання до зміни парадигми, оскільки воно одночасно стосується як умов так і методів викладання

та навчання, а також відповідальності за цей процес всіх його учасників. У цьому зв’язку виникають питання, які стосуються змісту як підготовки викладачів так і способів оцінювання.

Функція викладача може характеризуватися наступним чином:

- з історичної точки зору:

Звернімося до моменту появи професійного викладача, виникнення якого можна віднести ще до стародавньої античності. У всіх державах цей процес проходив по-різному. На заході, наприклад, фігура викладача, яка узаконила майстерність передачі знань, закріплювалась поступово, спочатку через середньовічні університети, єзуїтські школи, через “чорних гусарів” Третьої Республіки. Сучасний розвиток комунікативних та інформаційних технологій ставить під сумнів верховенство викладача, акцентуючи на технічну сторону процесу передачі знань.

- з соціологічної точки зору:

Головна задача системи освіти демократичного суспільства – забезпечити кожного громадянина можливістю отримати освіту. Через різноманітність дисциплін, які викладаються повинна, насамперед, виховуватись особистість.

Саме це і є метою діяльності викладача, яка або задовольняє сподівання суспільства, або розчаровує, у випадку, якщо воно залишається незадоволеним.

- з ідеологічної точки зору:

Функції, що виконує викладач можна визначити з точки зору сукупності цінностей, які окреслюють підготовку майбутніх спеціалістів у сфері освіти (які цілі?, які задачі можливого розвитку їх кар’єри?), а також взаємовідносини з певною аудиторією, її оточенням (повідомлення, діалог, участь у переговорах?).

- з технічної точки зору:

Визначення функцій викладача зафіксовано у навчальній програмі даного курсу дисципліни. Але кожний викладач залежить від більш широкої системи, де "поле" знань поділено на складові, які безпосередньо пов'язані між собою.

Таким чином, існує функція викладача, яка визначає певний професійний статус, певну соціальну відповідальність також як і відповідальність за впровадження нових методів подачі знань.

Поняття "роль викладача" трансформує викладацьку функцію у функцію спостерігача. Ці функції можуть бути трансформовані як у інструмент так і у критерії оцінювання навчання. Тим не менше, так як вони частково співпадають, вони утворюють єдине ціле і можуть бути класифіковані різними способами.

Згідно їх змісту, відокремимо дисциплінарну функцію (викладання навчальної дисципліни, подача матеріалу, який вивчається); організаційну (послідовність виконання поставлених задач, способи їх виконання і т.і.); керівну (керівництво групою); допоміжну, настановчу (підтримка та допомога); оцінювальну (оцінювання ходу роботи та результатів); регулюючу (забезпечення рівноваги між очікуваним результатом та потребами).

Слід відзначити, що ієрархія вищезгаданих функцій відображає методологічну еволюцію даної галузі, комунікативний підхід найбільше виділяє керівну, регулюючу та настановчу функції, на відміну від інших, домінуючих до цього функцій.

Поняття ролі є особливо цікавим але найчастіше його торкаються лише з технічної точки зору, лише для визначення професійних засобів. Між тим, це поняття знаходиться на більш глибокому рівні, на рівні створення дистанції між будь-якою людиною та професійною функцією: коли особа ототожнює себе з функцією, яку вона виконує, вона наражається на небезпеку, через відсутність дистанції, яка дозволяє їй об'єктивізувати реальність з професійної точки зору. Розділяючи функцію на окремі ролі, останні можуть забезпечити цю посередницьку дистанцію. Іншими словами, вони дозволяють по іншому оцінювати як успіх так і поразки релятивізувати їх і об'єктивізувати. Оскільки вони пропонують технічний підхід до явищ і оскільки вони є перехідними, викладацькі ролі є знаряддям необхідного психологічного аналізу в професії.

Умови роботи в дистанційній освіті вимагають звернути увагу на вже згадані особливі характеристики викладача і це з двох

основних причин: дистанція та концепція інформаційного середовища.

Відсутність візуального співбесідника, який може знаходитися в будь-якому куточку світу та в будь-який час (поза чатом чи телеконференцією) спричиняє важливі наслідки.

Перший полягає в тому, що існує простір для спілкування, який можна встановлювати, не зважаючи на географічну відстань. Можна вважати цей віртуальний простір місцем реальних та потенційних обмінів. За допомогою екрана можна побачити картинку "найчастіше відвідуваних місць" (чат, електронна пошта, форуми тощо).

З точки зору комп'ютеризації, навчання – це, перш за все, навчання провідних методів, тим більше, коли мова йде про програмне навчання. На відміну від традиційних місць для навчання (класів, кабінетів), Інтернет, через який проходить обмін інформацією – це відкритий простір. Процес навчання тут не залежить від нагляду вчителя. Якщо більше заглибитись, то термін "поняття інформаційного середовища" це можливість кодування взаємодій, які відбуваються між вчителем та користувачем (-ми).

Другий наслідок, спричинений відсутністю співбесідника полягає у вільному виборі часу. Переваги асинхронії: вільний вибір ритму навчання та особистого інвестування. Але треба сказати і про недоліки: це ізолюваність, труднощі при структуруванні та поєднанні різних моментів.

Отже існує певна тимчасовість, яку належить відновити для того щоб асинхронія не включала в себе лише послідовність (спочатку – одне з'єднання, потім друге, третє і т.д.) та близьке розміщення (кожен сеанс – це наче ізолюваний, через недостатність пам'яті та можливість вставляти різні сеанси). Щоб відновити таку послідовність можна зіграти на подвійному потенціалі послідовності електронних повідомлень, в залежності від того де вони записуються, в форумі чи в e-mail.

Обидві динаміки доповнюють одна одну в асинхронній ситуації. Якщо потік електронної пошти функціонує на її класифікації, кількість різних повідомлень, які заповнюють форум, вимагає відстрочки, врегулювання, для того, щоб не стати заручником цієї функції. Найчастіше втручання тут відбувається по відношенню до минулих повідомлень, які передували останнім. Використання терміну "послідовність" вказує на оперативність форуму, що функціонує лише тоді, коли користувачі перевищують єдиний рівень послідовності.

Дистанційне навчання ще більше підкреслює специфічні риси викладача по

відношенню до його змісту, таким чином, що втручання викладача стосуватиметься як змісту навчання, так і його керування на сайті. Дистанційне навчання навіть підсилює ці риси щодо розподільчої позиції, тому що на дистанції навчання не продовжується, якщо користувач не візьме на себе відповідальність за хід роботи, здійснюваний їм самим. Зрештою дистанційне навчання підсилює специфічні риси викладача щодо обробки інформації, тобто, якщо час та місце встановлені, то інформація буде надходити лише в інформаційне середовище.

Отже, торкнемось концепції та інформаційного простору, призначеного для викладання. Специфічність викладацьких дій підсилюється за рахунок комп'ютерного посередництва обмінів через Інтернет. Розвиток інформаційного навчального середовища означає ідентифікацію, концепцію та розвиток різних параметрів: програмне забезпечення (типи обробки, організації доступів до даних і т. і.); ергономіка (використання цих даних користувачем), сценаризація (проекування та програмування можливих методів навчання).

Певну частину простору користування можна розвивати з метою полегшення праці викладача, що в результаті може дозволити виконання багатьох видів операцій:

- встановлення ефективного зв'язку з навчальними інформаційними носіями. Потрібно мати можливість прямого доступу до матеріалів, які вивчаються і до яких поставлені питання. Мова йде про "контекстуалізацією першого рівня" чи "початкову контекстуалізацію".
- можливість розглянути таблиці-висновки в яких представлені статистичні та панорамні дані. В цьому випадку мова йде про другий або "кінцевий" рівень контекстуалізації.
- розвиток комп'ютерних засобів як допомога викладачу, а саме: створення та встановлення програмних елементів, які запитуються або автоматично з'являються на екрані користувача в разі невірної комбінації або встановленої помилки.

За метод ідентифікації та класифікації цих операцій можна взяти тип функції, яка виконується при таких діях:

- 1) Демонстративна функція: наприклад перетворити перше питання задачі в приклад, даючи прямий доступ до відповіді.
- 2) пояснювальна функція: коментарі з приводу виправлення помилок, поради.
- 3) Корегуєюча функція: автоматична перевірка морфологічних помилок.

4) Порівняльна функція через архівацію: накопичування відповідей, отриманих від попередніх користувачів.

5) Функція управління часом: сигнал тривоги в разі довготривалої затримки користувачем.

6) Функція зв'язку з викладачем: відкриття скриньки повідомлень.

7) Контролююча та регулююча функції: можливість повернутися до минулого матеріалу чи перейти до наступного залежно від рівня успішності.

8) Інформативна функція: новини дня, повідомлення форумів, тощо.

І це ще не повний перелік. Він може бути переглянутий з різних точок зору. Наприклад:

- з точки зору навчального трикутника. Деякі функції більш пов'язані з навчанням або з викладання і можуть сприйматися через ту чи іншу з цих концепцій. Таким чином функції 1, 2, 4, 5 стосуються навчання, функції 3 і 5 – викладання, а 8 належить до функції, яка забезпечує необхідною інформацією

- з точки зору типів повідомлень функції 1, 2, 3 та 7 відносяться більше до сфери декларативних повідомлень (основні поняття та положення), функції 2, 3, 5, 6, 7 та 8 до процедурних повідомлень (методики та способи виконання) і нарешті функції 6, 7 і 8 відносяться до так званих умовних або стратегічних повідомлень (індикатори процесів). Як можна побачити, деякі функції відносяться до обох типів повідомлень в залежності від їхнього актуалізаційного контексту.

Паралельно до кожної з цих функцій можуть бути визначені ролі попередження чи сигналу тривоги (функції 3, 5, 6 та 7), управління (функції 1, 2, 4, 6, 7, 8), виправлення помилок (функції 3, 4, 7).

Таким чином можна зробити такі висновки. Впровадження комп'ютерних методів на допомогу викладання та концепція навчального простору мають таку перевагу як вільний вибір для викладача того, що можна назвати "вагою знань". Ці знання, запрограмовані розробником та вчитель, який знаходиться на відстані, примушують змінити традиційну концепцію педагогічної допомоги.

Найважливішим є розуміння поставлених цілей. Мова йде про еволюцію професії викладача та картину змін парадигми. Тож існує реальна можливість кар'єри викладача, можливість урізноманітнювати задачі і мати доступ до нових засобів що веде до підвищення як особистого так і професійного рівня. Отже, ми маємо шанс скористатися цією можливістю.

ЛІТЕРАТУРА

1. Le français dans le monde (FDM) № 331 Créer du matériel didactique, p. 29-30
2. FDM №331 Créer des ressources interactives sur la toile, p. 34-35.
3. [http : www. anemalab. org](http://www.anemalab.org).
4. FDM №351 Chiche, demain je crée un blogue, p. 32
5. FDM №327, web, jeu et FLE p. 34-35

